

INSPIRACJE METODYCZNE

Bartłomiej Maliszewski*

 <https://orcid.org/0000-0002-3813-3971>

NAUCZANIE KULTURY ORAZ JĘZYKA PRZEZ OBRAZY I SŁOWA (NA PRZYKŁADZIE MULTIMODALNEGO PROJEKTU „LUBIMY LUBLIN”)

Streszczenie. Dość dużą popularnością na współczesnych kursach języka polskiego cieszy się zintegrowane nauczanie języka i kultury, o czym świadczą liczne publikacje, które służą właśnie temu celowi. W niniejszym artykule omawiamy założenia projektu *Lubimy Lublin*, który także łączy testowanie i rozwijanie sprawności komunikacyjnych z przekazywaniem wiedzy o lokalnej kulturze. *Projekt* odznacza się multimodalnym charakterem, obejmując filmy oraz związane z nimi zadania językowe o bogatej szacie graficznej. *Projekt* jest silnie zakorzeniony w metodyce nauczania języka polskiego jako obcego, a zarazem może dostarczać inspiracji do opracowywania kolejnych filmowo-tekstowych lekcji, które będą służyły nauczaniu języka i kultury.

Słowa kluczowe: glottodydaktyka, kultura, multimodalność

TEACHING CULTURE AND LANGUAGE THROUGH IMAGES AND VOCABULARY (ON A BASIS OF A MULTIMODAL PROJECT “LUBIMY LUBLIN”)

Abstract: In modern Polish language courses, integrated teaching of both language and culture is quite a popular option. This fact is backed up by numerous publications which serve that purpose. In the following article, we are discussing the goals of the *Lubimy Lublin* [*We Like Lublin*

---

* bartlomiej.maliszewski@mail.umcs.pl, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Centrum Języka i Kultury Polskiej, ul. Weteranów 18, 20-038 Lublin.

– translator's note] project, which additionally combines testing and developing communication skills with a transfer of knowledge concerning the local culture. *The Project* is characterised by its multimodal nature by including films and associated language exercises with an attractive graphical style. It is also deeply rooted in the methodology of teaching Polish as a foreign language and, at the same time, can provide inspiration for the development of further filmic-textual classes that will serve to teach language and culture.

Keywords: teaching Polish as a foreign language, culture, multimodality

W procesie glottodydaktycznym największy nacisk jest położony na rozwój kompetencji komunikacyjnej. Znajomość języka uwidacznia się wszakże w codziennej praktyce, podlegając wykorzystywaniu przy odbiorze (słuchanych i czytanych) przekazów oraz przy kreowaniu (mówionych i pisanych) wypowiedzi. Procesowi nauczania języka nieodłącznie towarzyszy też rozwój kompetencji kulturowej, a dzieje się tak z trzech głównych względów.

Po pierwsze, już sam język stanowi zwierciadło kultury, wprowadzając w sferę określonych realiów, obyczajów i wartości (np. wraz ze słowami *mikołajki*, *choinka*, *opłatek*, *pasterka* poznajemy świat polskich tradycji). Także zasób kategorii gramatycznych stanowi wgląd w minioną lub obecną kulturę, czego dowodem jest funkcjonujący w polszczyźnie rodzaj męskoosobowy, który stanowi świadectwo uprzywilejowanej pozycji mężczyzn w dawnej Polsce – Grzegorzyczkowa 2001, s. 163). Podobnie i formacje słowotwórcze (np. zdrobnienia) są nośnikami informacji na temat tego, co jest ważne dla użytkowników języka (Wierzbicka 1999, s. 165–169).

Po drugie, użycie języka dokonuje się w określonym kontekście kulturowym, wymagając od nadawców i odbiorców jego dobrej znajomości. Nauka tego, co i jak należy mówić, nie ogranicza się wszakże do samego poznawania słownictwa oraz reguł gramatycznych, lecz obejmuje wiedzę na temat (nie)stosowności różnych zachowań komunikacyjnych, a poszczególne akty mowy oraz sposoby ich realizacji są odzwierciedleniem utrwalonych wartości kulturowych (Wierzbicka 1999, s. 193–269).

Po trzecie, teksty oraz ćwiczenia, które służą nauce języka, stanowią też źródło wiedzy o dawnej i obecnej rzeczywistości, a lektorat języka polskiego dostarcza znakomitej okazji, by przekazywać wiedzę o Polsce. Autorzy licznych materiałów glottodydaktycznych wykazują dużą dbałość o to, aby zamieszczane tam teksty oraz zdjęcia służyły nie tylko rozwojowi poszczególnych sprawności komunikacyjnych, ale też przekazywaniu różnorodnych informacji na temat historii oraz współczesności. Oczywiście, można mieć krytyczne uwagi do charakteru zamieszczanych tu treści (Piekot, Żurek 2008, Zarzeczny, Piekot 2010), ale samo integrowanie nauki języka z promocją polskiej kultury jest rzeczą bardzo cenną.

Materiały, które łączą naukę języka oraz testowanie jego znajomości z promowaniem rodzimej kultury, dostarczają nie tylko ciekawych zadań, ale i okazują się źródłem inspiracji do tworzenia podobnych projektów. Zadania testowe z języka polskiego dla cudzoziemców *Z Wrocławiem w tle* stały się przed laty impulsem do wydania zbioru zadań testowych *Wokół Lublina*. Tematem niniejszego artykułu jest zaś pokrewny projekt *Lubimy Lublin*, który – służąc rozwijaniu i testowaniu znajomości języka oraz promocji lokalnej kultury – wykorzystuje nie tylko słowo (mówione i pisane), ale i obraz (filmowy i graficzny). W niniejszym artykule omówimy założenia projektu *Lubimy Lublin*, by na jego przykładzie sformułować kilka uwag oraz zaleceń na temat sposobów zintegrowanego nauczania języka oraz kultury¹.

1. CELE PROJEKTU

Projekt *Lubimy Lublin* powstał z myślą o obcokrajowcach, którzy znają język polski na poziomie B1+/B2, interesują się polską kulturą i chcą poznawać atrakcje Lublina, a takich osób nie brakuje, gdyż – jak głosi nagłówek w jednej z lokalnych gazet – *Co dziesiąty lubelski student nie jest Polakiem*². Projekt przedstawia im najważniejsze miejsca Lublina (oraz związaną z nimi historię), pełniąc rolę przewodnika po mieście, a zarazem służąc nauczaniu języka polskiego jako obcego, gdyż przekazywanym informacjom na temat poszczególnych miejsc towarzyszą zadania językowe.

Kolejnym celem *Projektu* jest integracja zagranicznych studentów, którzy przebywają w naszym mieście. Już samo użycie formy 1. os. l. mn. w tytule *Lubimy Lublin* wskazuje na pewną wspólnotę, którą chcemy wzmocnić i poszerzać także za pomocą tej publikacji. Dzięki rozwijaniu swojej kompetencji leksykalnej, komunikacyjnej oraz kulturowej zagraniczni studenci mogą łatwiej integrować się zarówno ze sobą, jak i lokalną społecznością.

---

¹ Projekt został przygotowany w 2021 roku przez zespół CJKP UMCS w składzie: Bartłomiej Maliszewski (inicjator i kierownik *Projektu*), Jacek Brzeziński, Anna Chrupczalska-Laskowska, Aleksandra Dziak, Wiktoria Hudy. Realizatorem filmów był Bartłomiej Wójtowicz, a graficzna szata ćwiczeń językowych została opracowana przez Katarzynę Wójcik oraz Krzysztofa Pałysa. O założeniach *Projektu* jest też mowa w – dostępnym w serwisie YouTube – filmie *Lubimy Lublin – Prolog*. W niniejszym artykule powieliłam niektóre informacje, które wcześniej zamieściłam w *Wiadomościach Uniwersyteckich UMCS*, we wstępie do pliku PDF oraz w scenariuszu do filmu *Lubimy Lublin – Prolog*. Całość *Projektu* jest dostępna na stronie lubimylublin.umcs.pl. *Projekt* został zrealizowany przy wsparciu finansowym Gminy Lublin (w ramach *Programu Wspierania Inicjatyw Akademickich*). Honorowy Patronat nad *Projektem* objęli: Prezydent Miasta Lublin dr Krzysztof Żuk oraz JM Rektor UMCS prof. dr hab. Radosław Dobrowolski.

² www.dziennikwschodni.pl/studia/co-dziesiaty-lubelski-student-nie-jest-polakiem-dzien-internacjonalizacji-na-umcs,n,1000255504.html [25.05.2022].

Dodatkową wartością *Projekt* jest wzbogacanie (i tak już dość obszernego) zasobu materiałów do nauczania języka polskiego oraz kultury regionalnej, a także zachęcanie nauczycieli do tworzenia podobnych filmowo-tekstowych lekcji poświęconych kolejnym miastom oraz regionom³.

2. STRUKTURA PROJEKTU

Multimodalny projekt *Lubimy Lublin* obejmuje 10 lekcji, które składają się z dwóch części⁴. Pierwsza z nich to filmy o Lublinie, a druga – bogato ilustrowane zadania językowe, które służą sprawdzaniu znajomości leksyki, testowaniu sprawności rozumienia tekstu słuchanego i czytanego, a także dostarczają tematów do mówienia oraz pisania. Projekt łączy więc wirtualną wycieczkę po mieście z elementami kursu językowego.

W filmach biorą udział nauczyciele języka polskiego (którzy występują w roli przewodników) oraz zagraniczni studenci (w roli oprowadzanych turystów)⁵. Z jednej strony mamy więc do czynienia z perspektywą ekspertów, którzy dzielą się swoją wiedzą o mieście, a z drugiej strony pojawia się perspektywa obcokrajowców, którzy poznają lokalną kulturę. Dobór informacji oraz związanego z nimi słownictwa jest więc zależny od obu perspektyw. Przewodnik – uwzględniając potrzeby oraz możliwości odbiorców – wybiera miejsca, o których warto opowiedzieć, ogranicza się do podawania najważniejszych informacji, unika szczegółów, stara się mówić dość prostym językiem, a także przywiązuje dużą wagę do objaśniania terminów oraz innych słów, których znajomość wykracza poza poziom B1+.

Wielość przekazywanych wiadomości wymaga ich właściwego uporządkowania, odpowiedniego tempa mówienia oraz wykorzystywania pauz. Przeciętna

---

³ Nauczaniu języka polskiego, testowaniu jego znajomości oraz promowaniu lokalnej kultury służą m.in. takie publikacje, jak: *Polska po polsku* (1986), *Spacery po Wrocławiu* (2004), *Z Wrocławiem w tle* (2005, 2008), *Wokół Lublina* (2009), *Witamy na Podkarpaciu* (2010), *Spacerkiem po Łodzi i okolicy* (2011), *Poznajmy się w Poznaniu* (2014), *Po polsku po Polsce* (2016), *Spacerem po Białymstoku* (2019), *Warszawa dla początkujących* (2021), *Truchcikiem z Kopernikiem* (2021). Należy tu jeszcze wyróżnić dostępny w serwisie YouTube cykl filmowy *Lubelskie migawki* – on to bowiem stał się bezpośrednią inspiracją do pracy nad projektem *Lubimy Lublin*, który opiera się właśnie na materiale filmowym oraz poświęconych mu zadaniach językowych.

⁴ Multimodalność jako łączenie elementów różnych kodów semiotycznych i tworzenie z nich spójnych przekazów polega tu na wykorzystywaniu obrazu i słowa (mówionego) w filmach oraz na wykorzystywaniu obrazu i słowa (pisanego) w pliku z zadaniami, a także obejmuje wzajemne relacje danych komponentów.

⁵ W pierwszym odcinku studenci biorą też udział w krótkiej sondzie, opowiadając o tym, jak trafili do Lublina i co im się podoba w naszym mieście. Studenci nie wygłaszali tu napisanych im tekstów, ale sami przygotowywali swoje odpowiedzi na wysłane im wcześniej pytania, dzięki czemu sonda wnosi pewien walor autentyczności.

długość poszczególnych odcinków o Lublinie wynosi ok. 10 minut, więc konieczne było podzielenie ich na mniejsze części (zapowiadane odpowiednią planszą), aby skoncentrować uwagę odbiorców na wybranych porcjach informacji oraz związanych z nimi zadaniach językowych.

3. TEMATYKA LEKCJI

Zgodnie z założeniami dość popularnego w glottodydaktyce akademickiej modelu CLIL (*Content and Language Integrated Learning*) język jest traktowany jako narzędzie przekazywania oraz zdobywania wiedzy z różnych dziedzin. Przystawanie nowych wiadomości w obcym języku jest wysoce pożądane, gdyż rozwija zarówno horyzonty poznawcze, jak i kompetencję lingwistyczną⁶. Projekt *Lubimy Lublin* także służy tym celom. Przy opracowywaniu jego scenariusza trzeba było więc rozstrzygnąć kilka istotnych problemów dotyczących zawartości treściowej: Jakie informacje uwzględnić? Za pomocą jakich środków językowych należy je przekazywać? Jaką przyjąć kolejność podawanych wiadomości? Z jakimi obrazami (ujęciami) warto je połączyć? Jakie zadania językowe będzie można układać do tworzonych tekstów? (Już bowiem na etapie pisania scenariusza był opracowywany zarys związanych z nim zadań).

Podstawową kwestię stanowi tu oczywiście dobór tematów, których zasób bazuje na katalogu zagadnień ujętych w *Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego*⁷, a zarazem odnosi się do lokalnej kultury i ma służyć jej promowaniu. Ważną rzeczą było więc zachowanie złotego środka pomiędzy zbyt mało eksponowanymi zaletami Lublina a jego nachalną reklamą. Istotna była także odpowiednia proporcja pomiędzy nazbyt szczegółowymi informacjami (których wielość byłaby trudna do opanowania nawet dla rodzimego użytkownika języka) a nadmiarem banalnych spostrzeżeń, których odbiór nie dostarczałby przyjemności poznawczej i nie dawał poczucia przyrostu wiedzy.

W każdej lekcji można więc wyróżnić ogólniejszy i konkretniejszy poziom przekazu. Pierwszy z nich odnosi się do podejmowanych zagadnień tematycznych oraz związanych z nim ćwiczeń leksykalnych, a drugi obejmuje informacje na temat Lublina i Polski wraz z zadaniami na rozumienie tekstu:

---

⁶ Więcej na temat modelu CLIL – zob. m.in. Handzel 2014, Rzeszutko 2016.

⁷ Wśród tematów, które stanowią przedmiot refleksji, wypowiedzi ustnej lub tekstu pisanego, wyszczególnieniu podlegają: 1. Dane osobowe, 2. Dom, mieszkanie, otoczenie, 3. Życie codzienne, 4. Czas wolny, rozrywka, 5. Podróże, 6. Stosunki międzyludzkie, 7. Zdrowie i higiena, 8. Edukacja, 9. Zakupy, 10. Żywność i napoje, 11. Usługi, 12. Miejsca, 13. Język, 14. Pogoda. (ESOKJ, 57).

Tabela 1. Projekt „Lubimy Lublin”, tematy filmowo-językowych lekcji

Tytuł lekcji	Zagadnienia tematyczne	Informacje o Lublinie i Polsce, promocja miasta
Witamy w Lublinie	miejski transport, infrastruktura	Lublin jako nowoczesne miasto
Idziemy na Starówkę	zabytki, życie miejskie w dawnych czasach	Lublin jako miasto o siedmiowiekowej historii
Pewnego razu w Lublinie	legendy, relacje międzyludzkie, dawne obyczaje, życie codzienne w dawnych czasach	zabytki Starego Miasta oraz związane z nimi legendy
Spacer po Starówce	zabytki, życie codzienne w dawnych czasach, wydarzenia historyczne	zabytki Starego Miasta oraz związane z nimi wydarzenia historyczne
Na lubelskim zamku	zabytki, wydarzenia historyczne, eksponaty, zwiedzanie muzeum	zbiory Muzeum Narodowego w Lublinie, obraz „Unia Lubelska” Jana Matejki
Na placu Litewskim	pomniki, uroczystości, wydarzenia artystyczne	plac Litewski jako miejsce pomników, ważnych uroczystości państwowych i imprez artystycznych
Lublin – miasto studentów	uniwersytety, życie akademickie	lubelskie uczelnie, życie akademickie w Lublinie
Zapraszamy do teatru	teatry, festiwale	lubelskie teatry i festiwale
Sport i rekreacja	dyscypliny sportowe, czas wolny, rekreacja	lubelskie obiekty sportowe i miejsca rekreacji
Z wizytą w ratuszu	miejskie instytucje, praca urzędnicza	lubelski ratusz, rozmowa z przedstawicielką Urzędu Miasta

Źródło: opracowanie własne

Jak widać z powyższego zestawienia, układ treści skupia się wokół konkretnych miejsc i obiektów, które wprowadzają w obręb określonych zagadnień tematycznych oraz związanego z nimi słownictwa (zabytki – dawne wydarzenia, uniwersytety – życie akademickie, teatry – życie kulturalne, stadiony – dyscypliny sportowe, ratusz – praca urzędnicza). Zasób podejmowanych tematów jest

dość rozległy, co służy używaniu bogatej leksyki oraz przedstawianiu szerokiej panoramy miasta.

Duży nacisk jest położony na historię, choć należy mieć na względzie, że mowa jest o tych dziejach, których studenci „doświadczają” podczas wycieczek po Lublinie. Zwiedzane zabytki odsyłają bowiem do różnorodnych wydarzeń (od średniowiecza po współczesność), a im więcej zwiedzanych zabytków, tym więcej opowiadanych historii, które różnią się swoim zasięgiem oraz znaczeniem. Jedne wydarzenia oraz związane z nimi eksponaty są znane głównie w samym regionie, czego dobrym przykładem jest obraz *Pożar Lublina*, a inne dotyczą też dziejów Polski i Europy. Prezentowane w Muzeum Narodowym w Lublinie dzieło Jana Matejki: „Unia Lubelska” przypomina bowiem o Rzeczypospolitej Obojga Narodów, a także o czasach zaborów (obraz powstał w 300. rocznicę Unii, gdy Polski nie było już na mapie). Znajdujący się na głównym placu Lublina pomnik Konstytucji 3. maja oraz pobliski pomnik Józefa Piłsudskiego także stanowią impuls, by przypomnieć czasy zaborów oraz walki o niepodległość, a także odwołać się do polskich świąt państwowych oraz sposobów ich obchodzenia.

Spacer po Lublinie staje się więc cenną lekcją historii, choć informacje podawane przez filmowego przewodnika mają dość ogólnikowy charakter. Pamiętamy bowiem, że ich odbiorcami są zagraniczni studenci, którzy niezbyt dobrze znają polską historię, a wielość szczegółów na jej temat mogłaby czynić tekst mało atrakcyjnym i niezrozumiałym. Jeśli obcokrajowcy, którzy posługują się językiem polskim na poziomie B1+/B2, będą kojarzyć XVI wiek z rozkwitem Rzeczypospolitej i unią polsko-litewską, wiek XVIII – z czasami upadku, a kolejne stulecie – z walką o niepodległość odzyskaną w roku 1918 i brutalnie utraconą w 1939, to i tak będzie to ważny zasób informacji stanowiących ośnowę rozwijanej wiedzy o Polsce.

Przedmiotem wzmoczonej uwagi jest jednak nie tylko historia, o której przypominają liczne zabytki, ale i współczesna kultura. Tematem kolejnych lekcji jest bowiem życie akademickie, artystyczne oraz sportowe, dzięki czemu można rozbudowywać zasób używanego słownictwa, a także zachęcać odbiorców do uczestnictwa w różnych wydarzeniach, które są cyklicznie organizowane w Lublinie, stanowiąc ważny element miejskiego pejzażu.

4. UKŁAD ZADAŃ

Zbiór zadań do filmów służy głównie rozwijaniu (oraz testowaniu) kompetencji leksykalnej oraz sprawności językowych, a zadania gramatyczne i słowotwórcze odgrywają tu drugoplanową rolę. Po pierwsze, wynika to z tego względu, że w procesie komunikacji najważniejszy jest rozwój kompetencji leksykalnej. Po drugie,

materiały do nauczania gramatyki są na tyle bogate, ciekawe i różnorodne, że w samym zbiorze zadań poświęconych filmom o Lublinie można było się skoncentrować na słownictwie tematycznym oraz rozwijaniu sprawności komunikacyjnych.

Zadania językowe, które odnoszą się do filmów, poprzedzają oglądanie poszczególnych części, przygotowując do ich odbioru bądź następują tuż po nim, służąc utrwalaniu leksyki oraz sprawdzaniu znajomości wysłuchanego tekstu (zob. Komorowska 1993, s. 130–141; Seretny, Lipińska 2005, s. 137–162). Ów układ zadań postaramy się zilustrować, posługując się przykładami zadań, które odnoszą się do legendy o lubelskim herbie⁸.

Celem ćwiczeń poprzedzających obejrzenie filmu jest zogniskowanie uwagi uczniów wokół podejmowanego tematu, przypomnienie związanego z nim słownictwa, a także wprowadzanie nowej leksyki oraz struktur, które będą się pojawiać w słuchanym tekście. Częstemu wykorzystywaniu podlegają tu ćwiczenia na dopasowywanie dwóch elementów (słowa są łączone z obrazkami, synonimami, antonimami oraz członami określającymi). Przy wprowadzaniu do tematu lekcji pojawiają się zazwyczaj ćwiczenia z obrazkami, gdyż to one najlepiej służą pozyskiwaniu uwagi odbiorcy i wymagają stosunkowo niewiele wysiłku – rola odbiorcy ogranicza się bowiem do wskazywania (oraz nazywania) poszczególnych obiektów, np.:

Zdjęcie 1. Słowno-obrazkowe ćwiczenie, które poprzedza obejrzenie filmu, wprowadzając w jego tematykę i służąc prezentowaniu używanych w nim rzeczowników oraz sprawdzaniu znajomości ich znaczeń

— Legendy o koziołku —

1. Czy znasz te słowa? Wstaw numery w odpowiednie miejsca na rysunku.

- 0. herb**
1. tło
  2. koziołek
  3. bródka
  4. róg (rogi)
  5. ogonek
  6. kopytko (kopytka)
  7. sierść
  8. winorośl
  9. liść (liście)
  10. winogrono (winogrona)

Źródło: *Lubimy Lublin. Zadania do filmów*, Lekcja 3 (*Pewnego razu w Lublinie*), s. 25

⁸ Należy przyznać, że jest to historia dość banalna, ale sam koziołek jest ważnym symbolem Lublina – nie mogło go zabraknąć ani w logo *Projektu*, ani na okładce *Zadań do filmów* i oczywiście należało poświęcić mu uwagę w jednym z odcinków oraz poświęconych mu zadaniach.

Wizerunek białego koziołka na czerwonym tle przykuwa wzrok, zapowiadając temat pierwszej części filmu o lubelskich legendach (wygląd i historia herbu), a także stanowiąc osnowę prostego ćwiczenia obejmującego zarówno te słowa, które powinny już być dobrze utrwalone na poziomie B1+/B2 (np. *liść, winogrono*), jak i rzadziej używaną leksykę (*winorośl, sierść*). Sprzyja to aktywizacji uwagi odbiorców, gdyż zbyt proste zadania nie dawałyby poczucia efektywnie wykorzystywanego czasu, a z kolei nadmiar trudniejszych słów powodowałby poczucie frustracji i zagubienia.

Ćwiczeniom leksykalnym nieraz towarzyszy skrótowe powtarzanie wybranych zagadnień gramatycznych oraz słowotwórczych. Parzystość lub mnogość obiektów widocznych na herbie pozwala tu przypomnieć niektóre formy mianownika rodzaju niemęskoosobowego oraz związane z nim reguły (*rogi, liście, kopytka, winogrona*). Lista słów obejmuje też deminutywy różnych rodzajów (*koziołek, ogonek, bródka, kopytka*), dzięki czemu można zwrócić uwagę uczących się na zasady tworzenia zdrobnień, a także zastanowić się nad przyczynami ich użycia (nie tylko w tym ćwiczeniu, ale i szerzej: w polskiej kulturze).

Zapamiętywaniu wyglądu herbu oraz związanej z nim leksyki służy kolejne ćwiczenie, które polega na dobrze prawdziwych zdań, np. 1. *Koziołek ma krótkie rogi.* 2. *Koziołek ma złote rogi i złote kopytka.* 3. *Koziołek je winogrona.* Tym samym uwaga odbiorców jest kierowana na szczegóły herbu, a niedawno wprowadzone słownictwo podlega powtórzeniu, stając się komponentem dokonywanego opisu.

Następne ćwiczenia leksykalne są jeszcze ściślej związane z treścią słuchanego tekstu, gdyż ich osnową są kluczowe słowa opowiadanej historii, a zadaniem odbiorcy staje się tu odnajdowanie właściwych kolokacji oraz łączenie podawanych synonimów bądź antonimów:

Zdjęcie 2. Kolejne ćwiczenia, które poprzedzają obejrzenie filmu, służąc przedstawieniu używanych w nim czasowników i rzeczowników, a także sprawdzaniu znajomości ich znaczeń oraz kolokacji

3. Czy znasz te słowa? Połącz kolumny.

0	<i>posłuchać</i>	A	herb
1	zacząć	B	z pijaństwa
2	zdobyć	C	życie
3	doświadczać	D	głodu
4	uratować	E	od legendy
5	słynąć	F	<i>opowieści</i>
6	namalować	G	prawa miejskie

0	1	2	3	4	5	6
F						

4. Znajdź słowa o podobnym znaczeniu.

0	<i>herb</i>	A	temat
1	legenda	B	<i>znak</i>
2	obraz	C	mistrz
3	artysta	D	wizerunek
4	zlecenie	E	twórczość
5	motyw	F	opowieść
6	sztuka	G	zamówienie

0	1	2	3	4	5	6
B						

Prezentowane listy słów nie są rozbudowane, dzięki czemu łatwiej wykonywać oba zadania i koncentrować uwagę odbiorców na poszczególnych kolokacjach oraz słowach, które wprowadzają w opowiadaną historię (*posłuchać opowieści, zacząć od legendy, zdobyć prawa miejskie, doświadczać głodu, uratować życie, słynąć z pijaństwa, namalować herb*). Na tym etapie lekcji dane zwroty brzmią dość enigmatycznie, ale zaczynają układać się w spójną całość po wysłuchaniu wypowiedzi przewodnika i stają się przydatne przy jej streszczeniu.

Po wykonaniu i sprawdzeniu ćwiczeń leksykalnych jest czas na to, by zapoznać się z treścią zadań na rozumienie tekstu. Wykorzystywaniu podlega tu technika *prawda-falsz* bądź nieco trudniejsza technika wyboru wielokrotnego, który obejmuje trzy warianty odpowiedzi albo polega na zaznaczaniu jednego z kilku obiektów, o których jest mowa w nagraniu. Ze względu na to, że historie opowiedane na filmach są dość złożone, a tempo ich relacjonowania jest dość szybkie, treść zadań na rozumienie tekstu zwykle odznacza się dużą prostotą:

Zdjęcie 3. Ćwiczenie wykonywane tuż po obejrzeniu filmu, służące sprawdzaniu globalnego i selektywnego rozumienia jego treści

5. Posłuchaj legendy o koziołku i zaznacz P (prawda) albo F (falsz).

Prawda (P) czy fałsz (F)?		P	F
0	<i>Historia lubelskiego herbu sięga XIV wieku.</i>	X	
1	Na herbie miała się znaleźć koza, a nie koziołek.		
2	Mieszkańcy Lublina przeżyli czas głodu dzięki koziemu mleku.		
3	Herb miał namalować miejscowy artysta.		
4	Mikołaj miał kłopoty ze słuchem.		
5	Mikołaj nadużywał alkoholu.		
6	Mikołaj musiał namalować drugi herb.		
7	Kozioł i winorośl to symbole popularne w rzymskiej mitologii i sztuce.		
8	Lubelski herb wygląda dziś tak samo jak dawniej.		

Źródło: *Lubimy Lublin. Zadania do filmów*, Lekcja 3 (*Pewnego razu w Lublinie*), s. 26

Zdania, których prawdziwość należy ocenić, są zwarte i odnoszą się do najważniejszych elementów opowiadanej historii (po obejrzeniu fragmentu filmu odbiorcy powinni wiedzieć, jakie zwierzę miało się znaleźć na herbie Lublina, dlaczego była to koza i dlaczego zamiast niej pojawił się koziołek). Nacisk – zarówno w samym scenariuszu, jak i poświęconych mu zadaniach – jest położony na pewien ciąg wydarzeń, a rozumienie tekstu oznacza tu umiejętność udzielenia informacji na podstawowe pytania, które są dobrze znane z zasad retoryki dziennikarskiej: *Kto? Co? Gdzie? Kiedy? Jak? Dlaczego? Z jakim skutkiem?*

Osnową kolejnego zadania jest zaś sam tekst scenariusza, który nie tylko podlega zaprezentowaniu, ale i wymaga od odbiorcy kolejnego działania, jakim jest uzupełnienie luk leksykalnych:

Zdjęcie 4. Kolejne ćwiczenie wykonywane po obejrzeniu filmu, służące utrwalaniu podawanych w nim informacji oraz sprawdzaniu znajomości wybranych leksemów

6. Wybierz właściwe słowo (a potem posłuchaj nagrania i sprawdź swoje odpowiedzi).

Miasta o (bogatej, krótkiej, dawnej)⁰ historii mają swoje legendy. (Poczujcie, Posłuchajcie, Poczytajcie)¹ więc kilku lubelskich opowieści. A zaczniemy od legendy o koziołku, którego (patrzymy, widzimy, oglądamy)² na herbie Lublina. Skąd się tam wziął? Ta historia (wysyła, odsyła, przysyła)³ nas do roku 1317, kiedy Lublin (kupił, zajął, zdobył)⁴ prawa miejskie i mógł, a nawet musiał, mieć swój herb. (Podobno, Podobne, Podobnie)⁵ miał się na nim znaleźć wizerunek kozy, która w ciężkich (porach, wiekach, czasach)⁶, gdy mieszkańcy Lublina doświadczali głodu, dawała dużo mleka i w ten sposób (podarowała, uratowała, zmieniła)⁷ życie wielu rodzinom. Herb miał namalować Mikołaj z Krakowa – artysta, (kto, jaki, który)⁸ słynął z tego, że lubił sobie wypić. To dlatego Mikołaj (według, obok, zamiast)⁹ kozy namalował kozła i tak już zostało. (Ile, Tyle, Tylko)¹⁰ mówi legenda.

Źródło: *Lubimy Lublin. Zadania do filmów*, Lekcja 3 (*Pewnego razu w Lublinie*), s. 26

W odróżnieniu od poprzedniego zadania, w którym uwaga odbiorców skupiała się wokół relacjonowanych wydarzeń, teraz przedmiotem wzmożonej refleksji stają się połączenia wyrazowe, a czytanie fragmentu scenariusza oraz ponowne obejrzenie filmu (aby zweryfikować trafność zakreślonych odpowiedzi) dobrze służą dalszemu utrwalaniu słownictwa i zdobywanych wiadomości.

Zwieńczeniem fazy recepcji (rozumienia ze słuchu i czytania ze zrozumieniem) jest etap produkcji, a kolejne ćwiczenia dostarczają okazji do tego, by sprawdzić stopień opanowanego słownictwa oraz zapamiętanych informacji:

Zdjęcie 5. Kolejne ćwiczenie wykonywane po obejrzeniu filmu, służące rozwijaniu sprawności mówienia i sprawdzaniu zasobu zapamiętanych informacji

7. O nie! Mikołaj z Krakowa znowu coś poplątał! Co się nie zgadza w tym „herbie”? Znajdź pięć błędów.

- 0. ...Na winorośli nie ma winogron,.....
- 1. ....
- 2. ....
- 3. ....
- 4. ....
- 5. ....

Źródło: *Lubimy Lublin. Zadania do filmów*, Lekcja 3 (*Pewnego razu w Lublinie*), s. 26

Zadanie odwołuje się do wcześniej zaprezentowanego herbu i związanego z nim słownictwa, służąc testowaniu ich znajomości. Wizerunek niewłaściwie wykonanego herbu stanowi też żartobliwie nawiązanie do tekstu legendy oraz postaci jej głównego bohatera (Mikołaja z Krakowa), co stanowi kolejną klamrę kompozycyjną.

Zaprezentowany tu zasób kilku zadań poświęconych legendzie o lubelskim herbie stanowi dobrą ilustrację rozwiązań stosowanych we wszystkich lekcjach oraz ich poszczególnych częściach. Na początku pojawiają się dość proste ćwiczenia leksykalne, które należy wykonać jeszcze przed obejrzeniem filmu. Następne zadania mają na celu sprawdzenie rozumienia tekstu słuchanego, a w dalszej kolejności pojawiają się krótkie ćwiczenia na rozumienie tekstu czytanego (które opierają się na samym scenariuszu bądź bazują jeszcze na innych przekazach służących rozwijaniu informacji znanych z filmów). Na końcu są zaś zadania, które dotyczą sprawności pisania lub mówienia i choć z Projektu można korzystać samodzielnie, oglądając filmy oraz wykonując związane z nimi zadania, to jednak wskazana jest praca pod kierunkiem nauczyciela.

5. O LUBLINIE, POLSCE, EUROPIE, ŚWIECIE

Choć – jak już świadczy sam tytuł *Projektu* – koncentruje się on wokół Lublina, to jednak wcale się nie ogranicza do kultury lokalnej, co jest spowodowane dwoma głównymi czynnikami.

Po pierwsze, już sam kontekst podejmowanych tematów często wykracza poza kulturę regionu. Nawet prosta legenda o herbie Lublina funkcjonuje w szerokim kontekście kulturowym i choć w samym scenariuszu nie ma historycznych szczegółów, to nawet samo przywołanie legendarnego autora lubelskiego herbu (Mikołaja z Krakowa) przypomina o dawnym sposobie określania osób, a zarazem utrwala pamięć o Krakowie jako mieście o ważnym znaczeniu i bogatej historii. Objasnianie motywu wykorzystanego w lubelskim herbie odsyła zaś do rzymskiej mitologii, symbolu bogini Wenus oraz boga Bachusa (w filmie pojawiają się ich słynne przedstawienia w formie rzeźb oraz obrazów). Poczynając od tego, co lokalne, można więc odwoływać się do tego, co szeroko znane w historii i sztuce europejskiej.

Po drugie, wykraczanie poza kulturę regionalną wynika też z postawy otwartości wobec odbiorców, którzy pochodzą z różnych kręgów językowo-kulturowych. Jednym z końcowych zadań, które pojawiają się przy okazji lekcji o lubelskim koziołku, jest polecenie, by jedni uczący się opisywali herby swojego miasta, a drudzy próbowali je rysować na podstawie otrzymywanych informacji. To ćwiczenie służy nie tylko rozwijaniu sprawności językowych (mówienia i słuchania), ale i integracji grupy oraz poznawaniu innych kultur, z których się wywodzą zagraniczni studenci.

6. PODSUMOWANIE

Projekt *Lubimy Lublin* wpisuje się w dynamicznie rozwijający się nurt łączenia języka polskiego z przekazywaniem wiedzy na temat lokalnej kultury. Ważność tego zagadnienia wynika stąd, że – jak stwierdza Aleksandra Cichoń – pogłębianie znajomości miasta i regionu, jego historii oraz współczesności – staje się często początkiem uczestnictwa zagranicznych studentów w nowej kulturze, czego efektem jest ich szybsza aklimatyzacja oraz rozwój zdolności językowych (Cichoń 2018, s. 68).

Biorąc pod uwagę wielość materiałów, które służą nauczaniu języka polskiego i przybliżaniu kultury regionalnej, wypada zadać pytanie, co jest wyróżnikiem projektu *Lubimy Lublin*. Niewątpliwie jego największą zaletą jest multimodalność. Dzięki dostępnym w Internecie filmom oraz bogato ilustrowanym zadaniom językowym można łatwiej dotrzeć do odbiorców, silniej angażować ich uwagę, a także dostarczać im większej przyjemności poznawczej. Po drugie, istotnym walorem *Projektu* jest różnorodność podejmowanych tematów. Ukazywaniu szerokiej panoramy Lublina nieodmiennie towarzyszy używanie słownictwa z różnych dziedzin tematycznych, co sprzyja rozwijaniu kompetencji leksykalnej, a także skłania do oglądania kolejnych filmów oraz wykonywania związanych z nimi zadań (nie ma bowiem monotonii i jest ciekawość tego, o czym będzie następna lekcja). Ważną zaletą jest przejrzysty układ materiału oraz możliwość jego selektywnego wykorzystywania podczas kursów języka polskiego. Można tu wybierać nie tylko poszczególne odcinki oraz związane z nimi zadania, ale i ograniczyć się do wyodrębnionych części filmów oraz poświęconych im podrozdziałów.

Wydaje się, że te trzy zalety (atrakcyjność technik nauczania, różnorodność tematów, oraz możliwość ich selektywnego wykorzystywania) sprawią, że projekt *Lubimy Lublin* – w mniejszym lub większym stopniu – będzie wykorzystywany zarówno na kursach języka polskiego w CJKP UMCS, jak i na innych lubelskich uczelniach, a być może dostarczy też inspiracji do opracowywania filmowo-tekstowych lekcji o kolejnych miastach czy regionach.

BIBLIOGRAFIA

- Brzeziński J., Chrupczalska-Laskowska A., Dziak A., Hudy W., Maliszewski B., 2021, *Lubimy Lublin*, lubimylublin.umcs.pl [11.12.2022].
- Burzyńska-Kamieniecka A., Dąbrowska A., Dobesz U., Pasięka M., 2005, *Z Wrocławiem w tle*, Wrocław.
- Butcher A., Maliszewski B., Przechodzka G., Rzeszutko-Iwan M., Trębska-Kerntopf A., 2009, *Wokół Lublina*, Lublin.

- Cichoń A., 2018, *Kultura regionalna w podręcznikach do nauki języka polskiego jako obcego*, „Kwartalnik Polonicum”, nr 28/29, s. 67–71.
- Dąbrowska A., Dobesz U., Pasięka M., 2010, *Poradnik metodyczny dla nauczycieli języka polskiego jako obcego na Wschodzie*, Warszawa.
- Dembowska-Wosiak I., Strzelecka A., Zawada A., 2011, *Spacerkiem po Łodzi i okolicy*, Łódź.
- Dobesz U., 2004, *Spacer po Wrocławiu*, Wrocław.
- Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczania, ocenianie (ESOKJ)*, 2003, Warszawa.
- Foland-Kugler M., 2001, *Uczymy polskiego na Wschodzie*, Warszawa.
- Grzegorzczak R., 2001, *Wprowadzenie do semantyki językoznawczej*, Warszawa.
- Handzel A., 2014, *Content and language integrated learning jako metoda ułatwiająca przelamywanie bariery komunikacyjnej w nauczaniu języka*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 21, s. 145–152.
- Komorowska H., 1993, *Podstawy metodyki nauczania języków obcych*, Warszawa.
- Kubicka E. (red.), 2021, *Truchcikiem z Kopernikiem*, Toruń.
- Miodunka W., Wróbel J., 1968, *Polska po polsku*, Warszawa.
- Piekot T., Żurek A., 2008, *Ideologie w podręcznikach do nauczania języka polskiego jako obcego*, w: I. Kamińska-Szmaj, T. Piekot, M., Poprawa (red.), *Ideologie w słowach i obrazach*, Wrocław, s. 206–219.
- Prizel-Kania A., Bucko D., Majcher-Legawiec U., Sowa K., 2016, *Po polsku po Polsce*, Kraków.
- Rzeszutko-Iwan M., 2016, *Przekaz wiedzy, czyli nauczanie specjalistycznej odmiany języka – w kontekście pedagogiki CLIL*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 23, s. 97–113, <http://doi.org/10.18778/0860-6587.23.08>
- Seretny A., Lipińska E., 2005, *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków.
- Szamryk K., 2019, *Spacerem po Białymstoku*, Białystok.
- Szelc-Mays M., 2010, *Witamy na Podkarpaciu*, Rzeszów.
- Wieczorek I. (red.), 2014, *Poznajmy się w Poznaniu*, Poznań.
- Wierzbicka A., 1999, *Akty i gatunki mowy w różnych językach i kulturach*, przeł. T. Kornacki, w: A. Wierzbicka, *Język, umysł, kultura*, Warszawa, s. 228–269.
- Wierzbicka A., 1999, *Emocje. Język i „skrypty kulturowe”*, przeł. T. Dobrzyńska, w: A. Wierzbicka, *Język, umysł, kultura*, Warszawa, s. 163–227.
- Zarzewny G., Piekot T., 2010, *Inny punkt widzenia – treści kulturowe w podręcznikach oczami cudzoziemców*, w: P. Garncarek, P. Kajak, A. Zieniewicz (red.), *Kanon kultury w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, Warszawa, s. 199–206.
- Žák-Caplot K., 2021, *Warszawa dla początkujących*, Warszawa.